

حقوق بین الملل بشردوستانه و بی عملی بشردوستانه در قبال ایران

دانیل مک نامارا*

سازمان ملل متحد.

چکیده	مشخصات مقاله
<p>حملات مشترک آمریکا و اسرائیل و تهدیدهای آخرازماتی علیه ایران، اقدام فوری جهانی را، به ویژه از سوی سازمان ملل، برای جلوگیری از بی عدالتی و جنایات وحشیانه می طلبد. حملات غیرقانونی به جمعیت غیرنظامی و زیرساخت های غیرنظامی نقض جدی قوانین بین المللی بشردوستانه و مستلزم طرح دعوی جدی است و احتمالاً باید با عنوان جنایت جنگی تحت صلاحیت جهانی قرار گیرد. در این مقاله کوتاه، اصول اقدام های بشردوستانه در مناطق درگیر را شرح خواهیم داد و بیان می داریم چگونه چگونه جمع اعضای جامعه بین المللی در اجرای مسئولیت های قانونی و اخلاقی خود در حمایت از جمعیت مورد حمله قرار گرفته کوتاهی کرده اند.</p>	<p>مقاله کوتاه موضوع: حقوق بین الملل حوزه موضوعی: ایران، ایالات متحده، اسرائیل</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۱/۳۰ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۱۳ تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۲/۲۷</p> <p>واژگان کلیدی: اسرائیل، ایالات متحده، ایران، حقوق بین الملل بشردوستانه، سازمان ملل متحد.</p>

ارجاع به این مقاله: مک نامارا د. (؟؟؟؟). «حقوق بین الملل بشردوستانه و بی عملی بشردوستانه در قبال ایران». مطالعات کشورها. (؟): ۱-۱۷. doi: <https://doi.org/10.22059/jcountst.2026.412985.1491>

وبگاه: <https://jcountst.ut.ac.ir> | رایانامه: jcountst@ut.ac.ir
شاپای الکترونیکی: ۹۱۹۳-۲۹۸۰ | ناشر: دانشگاه تهران

در ۲۸ فوریه ۲۰۲۶م، ایالات متحده و اسرائیل عملیات نظامی مشترکی را در ایران آغاز کردند و هزاران حمله نظامی در سراسر ایران انجام شد. مقام‌های ایرانی نیز حملاتی تلافی‌جویانه را در سراسر منطقه آغاز کردند و بیشتر دارایی‌های ایالات متحده را در منطقه هدف قرار دادند. همچنین، درگیری مسلحانه را به خصومت‌های منطقه‌ای کشاندند که با حملات اسرائیل به لبنان تشدید شد و به تلفات در خور توجه غیرنظامیان و تخریب زیرساخت‌های غیرنظامی انجامید. با تشدید خشونت، بخش مهمی از نگرانی‌های جهانی همچنان بر تأثیرهای گسترده‌تر در بازارها و سیاست‌های بین‌المللی ناشی از بسته شدن نسبی تنگه هرمز، در جایگاه دالان حیاتی تجارت و کشتیرانی منطقه، متمرکز است. این بحث‌ها، چگونگی تأثیر این درگیری ویرانگر را بر میلیون‌ها غیرنظامی و فرسایش اصول اساسی و زیربنایی حقوق بین‌الملل بشردوستانه (IHL)^۱ و اقدام‌های بشردوستانه را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

در حقوق بین‌الملل بشردوستانه، بنا به دلایل بشردوستانه، حملات مستقیم به غیرنظامیان و اهداف غیرنظامی اکیداً ممنوع است.^۲ در حقوق بین‌الملل بشردوستانه قوانین جنگی و تعیین‌کنندهٔ مخاصمات مسلحانه، از جمله رفتار دولت‌ها و سایر طرف‌های درگیر، واضح و روشن است و بسیاری از قوانین حاکم بر رفتار خصمانه برگرفته از اصول اساسی تمایز، تناسب و ممانعت است. در اصول حقوق بین‌الملل بشردوستانه، محافظت از جمعیت غیرنظامی در برابر آثار درگیری با ایجاد تعادل بین ضرورت عملیات نظامی و انسانیت، اعمال ممنوعیت‌های و محدودیت‌هایی بر ابزارها و روش‌های جنگی طرفین درگیر لحاظ شده است.

اصل کلیدی تمایز مستلزم آن است که طرفین درگیری همواره بین نظامیان و غیرنظامیان و بین اهداف نظامی و دارایی‌های غیرنظامی - مانند خانه‌ها، زیرساخت‌های غیرنظامی و محیط‌زیست - تمایز قائل شوند. طرفین فقط می‌توانند حملات خود را علیه نظامیان هدایت کنند، و نه هرگز علیه غیرنظامیان (ICRC

^۱ international humanitarian law

^۲ ر.ک. معاهده‌های چهارگانه ژنو ۱۹۴۹م و توفق‌نامه‌های الحاقی آن (The Geneva Conventions and their Commentaries | ICRC)، علاوه بر منشور سازمان ملل (United Nations Charter (full text) | United Nations) که به‌وضوح شرایطی تعریف شده است که کشورهای عضو می‌توانند در آن مداخله کنند، چه با مجوز سازمان ملل و چه در دفاع از خود.

1 (2005, Rule 1)؛ فقط می‌توانند اهداف نظامی را هدف قرار دهند، نه دارایی‌های غیرنظامی را (ICRC 2005, Rule 7).^۲ حملات کورکورانه، یعنی حملاتی که طبق الزامها به اهداف نظامی خاص هدایت نشوند، نیز اکیداً ممنوع است. اعمال یا تهدیدهای خشونت‌آمیز با هدف ایجاد رعب و وحشت در میان غیرنظامیان نیز اکیداً ممنوع است (ICRC 2005, Rule 2).^۳

در حملات علیه نظامیان یا اهداف نظامی باید اصل تناسب را رعایت کرد؛ به این معنا که اجرای حمله‌ای که انتظار می‌رود بیش از حد، به تلفات جانی تصادفی غیرنظامیان و خسارت به دارایی‌های غیرنظامی بینجامد ممنوع است (ICRC 2005, Rule 14).^۴ به عبارت دیگر، هدف نظامی تنها پس از ارزیابی و رسیدن به این نتیجه که تلفات و خسارات غیرنظامیان با مزیت نظامی پیش‌بینی شده نامتناسب نیست، باید صورت پذیرد.

بنا به اصل نهایی/اقدام‌های احتیاطی، تمامی طرف‌های درگیر ملزم هستند همواره از جمعیت غیرنظامی و اهداف غیرنظامی در برابر پیامدهای عملیات نظامی محافظت کنند (ICRC 2005, Rule 15).^۵ با توجه به خطر زیاد آسیب به غیرنظامیان، در حقوق بین‌الملل بشردوستانه تعهدهای دقیقی برای برنامه‌ریزان و مجریان حملات نظامی منظور شده است، به‌ویژه با هدف حصول اطمینان از اتخاذ تمامی اقدام‌های احتیاطی ممکن در تأیید اهداف واقعاً نظامی؛ جلوگیری از تلفات جانی تصادفی غیرنظامیان، آسیب به غیرنظامیان و دارایی‌های آن‌ها؛ و ارزیابی اینکه آیا احتمال نقض قاعده تناسب بر اثر حمله وجود دارد؛ در صورت احتمال وجود آن آیا باید حمله را لغو کرد یا به حالت تعلیق درآورد؛ و صدور هشدار قبلی جدی، در حملاتی که احتمال آسیب به جمعیت غیرنظامی وجود دارد.

مسئولیت حمایت (R2P) هنجار بین‌المللی مکملی است در پاسخ به عدم رعایت مکرر اصول حقوق بین‌الملل بشردوستانه در جامعه بین‌الملل در حال حضور، با تأکید بر تعهد جمعی جامعه بین‌المللی (به رهبری سازمان ملل متحد) در جلوگیری و کاهش نقض شدید حقوق بشر، تعهد سیاسی در پایان دادن به بدترین صورت‌های خشونت و آزار و اذیت، از جمله جنایت علیه بشریت، جنایت

1 The International Committee of the Red Crescent (ICRC), Customary IHL, Rule 1.

2 ICRC, Customary IHL, Rule 7

3 ICRC, Customary IHL, Rule 2

4 ICRC, Customary IHL, Rule 14

5 ICRC, Customary IHL, Rule 15

6 Responsibility to Protect

جنگی و نسل‌کشی (United Nations General Assembly, 2005). از جامعه بین‌المللی خواسته می‌شود تا اقدام‌های لازم را برای حفظ نظم و ثبات از طریق ابزارهای پیشگیرانه انجام دهد، از جمله به اقدام‌های قهری متوسل شود. همچنین، در R2P با الزام قانونی بودن هرگونه اقدام مداخله نظامی احتمالی، بر احترام به حاکمیت ملی تأکید می‌شود. بنابراین، در الگوی R2P به تعادل ظریف بین ملاحظات بشردوستانه و حاکمیت دولت پرداخته می‌شود که نمادی از تعهد مشترک جامعه بین‌المللی است برای دفاع از حقوق بشر و امنیت جهانی.

اهداف اولیه برای تغییر رژیم به تجاوز همه‌جانبه علیه ایران منجر شد که در آن کشت و کشتار بر مشروعیت اولویت یافت. حملات هوایی شدید در چندین استان ایران تلفات زیاد غیرنظامیان و خسارت‌های گسترده‌ای بر زیرساخت‌های غیرنظامی را به دنبال داشت، از جمله بر منازل، مدارس، و مراکز درمانی (MoHME, April 2026; MoFA, April 2026; ICRC, April 2026). حملات به زیرساخت‌های حیاتی و اماکن صنعتی، همچنین خدمات اساسی آسیب وارد آورد، از جمله به برق، مخابرات، و شاید شدیدتر از همه، به آب؛ و به افزایش خطرهای فوری و بلندمدت محیط‌زیستی و بهداشتی انجامید. با تشدید ناامنی‌های متعاقب درگیری و حملات هوایی، موج‌های گسترده‌ای از جابه‌جایی‌های جمعیتی افزایش یافت و جابه‌جایی‌ها و تخلیه گسترده در چندین استان را به دنبال داشت و

۱. بنا به مستندات نتایج اجلاس جهانی ۲۰۲۵م (A/RES/60/1) و نامه دبیرکل آن خطاب به رئیس شورای امنیت سازمان ملل (S/2007/721)، مبنی بر لزوم عملیاتی کردن هرچه بیشتر اصل R2P به دست سازمان ملل متحد به رسمیت شناخته شده است. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره R2P به کمیسیون بین‌المللی مداخله و حاکمیت دولت (International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2021) و برای دریافت دیدگاه‌های بیشتر و انتقادی درباره آن به روف (Roff, 2013)، هوبسون (Hobson, 2022)، و ایلینگورث (Illingworth, 2025) مراجعه فرمایید.

۲. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ایران تخمین زد که تقریباً ۳۳۷۵ غیرنظامی کشته و ده‌ها هزار نفر زخمی شده‌اند. این آمار بر اساس تجزیه و تحلیل متقابل داده‌های عمومی محدود درباره جمعیت و مکان‌های اصابت‌دیده محاسبه شده است (یعنی افرادی که در شعاع ۵۰۰ متری مناطق اصابت‌شده زندگی می‌کردند) (US-Israel attacks on Iran: Death toll and injuries live tracker | Conflict News | Al Jazeera). جمعیت هلال احمر ایران تخمین زد که بیش از ۱۳۵۰۰۰ واحد غیرنظامی، از جمله مسکونی و تجاری، آسیب دیدند یا تخریب شدند. برای کسب اطلاع از اقدام‌های اعلامی وزارت امور خارجه از تجاوز علیه ایران به لینک زیر مراجعه فرمایید: [2026042216213579045827631.pdf](https://www.unhcr.org/refugees/pdf/2026042216213579045827631.pdf)

نیازهای بشردوستانه را به سرعت افزایش داد (IOM, UNHCR, April 2026; IOM,) (April 2026).

رئیس‌جمهور ایالات متحده (POTUS) عا مدانه و به‌طور علنی حملات گسترده و عظیم به اهداف غیرنظامی را در ایران برنامه‌ریزی کرد. تهدیدهای بی‌سابقه، صرف‌نظر از اینکه صرفاً اغراق باشد یا لفاظی‌های آتشین، به‌مثابه جنایت جنگی از پیش برنامه‌ریزی شده است. تهدید رئیس‌جمهور ایالات متحده به نابودی و تخریب جبران‌ناپذیر، بی‌شرمانه زیرپانهان قوانین اساسی حقوق بین‌المللی بود و پیامدهای فاجعه‌بار و بالقوه‌ای برای بیش از ۹۰ میلیون نفر خواهد داشت. در اوایل آوریل، نیروهای آمریکایی-اسرائیلی (پیرو رویه غیرقانونی ژوئن ۲۰۲۵)؛

۱. کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد (UNHCR) تخمین زد که تقریباً ۳/۲ میلیون نفر در اوج حملات در داخل کشور آواره شدند که ۷۵ درصد از آن‌ها به تهران نقل مکان کردند ([UNHCR Middle East Situation: Emergency Flash Update #12 as of](#)) ([14 April 2026 - Iran \(Islamic Republic of\) | ReliefWeb](#)). سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM) مدعی شد که ۲۵۰۰۰۰ نفر تحت تأثیر مستقیم قرار گرفتند ([Escalation in the Middle East and Beyond Situation Report \(10 April 2026\) - Iran \(Islamic Republic of\) | ReliefWeb](#)). مشخص نیست که تشدید نظامی چه تأثیری بر ۱/۶۵ میلیون پناهنده افغان و سایر اتباع کشورهای ثالث و حاضر در ایران داشته است.

۲. رئیس‌جمهور آمریکا بارها تهدیدهای فزاینده‌ای را علیه زیرساخت‌های انرژی و حمل‌ونقل ایران مطرح کرد و هشدار داد که اگر مقام‌های ایرانی تنگ‌هرمز را باز نکنند، ایالات متحده «تخریب کامل» پل‌ها و نیروگاه‌های ایران را اجرایی خواهد کرد. در ادامه نیز تهدید کرد ایران را «به عصر حجر بازمی‌گرداند» ([Trump says Iran could be 'taken out' on](#)) ([Tuesday, Hegseth says major strikes to come | Reuters](#)). در ۵ آوریل، نیز هشدار داد ایران «یک‌شنبه از میان خواهد رفت» و در ۷ آوریل، تا ساعت ۲۰:۰۰ به‌وقت شرق آمریکا، به مقام‌های ایرانی مهلت داد تا ایران «در حال سوختن، انفجار و غیرقابل سکونت شده» را ترک کنند ([Trump gives Iran until Tuesday night to open Strait of Hormuz, WSJ reports](#)). در ۷ آوریل، ارتش اسرائیل هشدار سربسته به غیرنظامیان در ایران داد که از قطارها و خطوط ریلی در سراسر کشور فاصله بگیرند و اظهار داشت اقدام آنان جان انسان‌ها به خطر خواهد انداخت ([Donald Trump says 'a whole civilisation will die' if Iran](#)). در ۱۲ آوریل، رئیس‌جمهور ایالات متحده بلافاصله پس از شکست مذاکرات پس از دیدار دوجانبه بین ایران و آمریکا که در پاکستان برگزار شد، تهدیدها علیه اهداف غیرنظامی را در مدت آتش‌بس تکرار کرد ([April 12, 2026: US Central Command says it will begin blockade of Iranian ports](#)). هم‌زمان، حملات مشترک آمریکا و اسرائیل در سراسر ایران به پل‌ها،

از جمله پل‌ها، نیروگاه‌ها، کارخانه‌های فولاد، دانشگاه‌ها و تأسیسات پتروشیمی را هدف گرفتند و غیرنظامیان را به سال‌ها و احتمالاً دهه‌ها تحمل سختی‌های عمیق اجتماعی-اقتصادی محکوم کردند، به سلامت غیرنظامیان و محیط‌زیست آسیب جدی وارد کردند، و خسارات بلندمدتی به حیات و معیشت غیرنظامیان وارد کردند. حمله به تأسیسات و سایت‌های هسته‌ای، به‌طور خاص، خطر انتشار مواد رادیواکتیو را به‌همراه دارد و با توجه به در دسترس نبودن هیچ شواهدی درباره اینکه ایران واقعاً در حال غنی‌سازی مواد هسته‌ای با هدف دستیابی به تسلیحات هسته‌ای بوده باشد، و وضعیت اهداف مشروع، بنا به حقوق بین‌الملل بشردوستانه نقض می‌شود (IAEA, June 2025; ABILA, April 2026).^۱

حمله عامدانه به زیرساخت‌های غیرنظامی، بنا به قوانین بین‌المللی، جنایت جنگی فاحش محسوب می‌شود. حتی در موارد محدودی که زیرساخت‌های غیرنظامی، اهداف نظامی مشروع، و به‌اصطلاح اصل استفاده دوگانه، باشند، همین قانون حاکم است و چنانچه اقدام تهاجمی به غیرنظامیان آسیب وارد آورد، نباید حمله‌ای صورت پذیرد. زیرساخت‌های انرژی، نیروگاه‌ها و سیستم‌های آب‌رسانی برای حیات غیرنظامیان ضروری است و دسترسی به آب تمیز، مراقبت‌های پزشکی، برق برای بیمارستان‌ها، زنجیره‌های تأمین خوراک و معیشت اولیه نباید آسیب ببیند. به‌عبارت ساده، حمله به زیرساخت‌های مهم و اماکن صنعتی در چنین مقیاس و وسیع و بی‌سابقه‌ای غیرقانونی و به‌منزله جنایت جنگی بالقوه است

تأسیسات پتروشیمی و کارخانه‌های فولاد، غیرنظامیان را هدف گرفت و ترس از حملات گسترده و غیرقانونی به زیرساخت‌های مهم غیرنظامی را افزایش داد. در ۲۳ آوریل، وزیر دفاع اسرائیل اظهار داشت اسرائیل منتظر «چراغ سبز برای بازگرداندن ایران به عصر حجر» است ([Defense Minister Katz: We're awaiting US green light to 'return Iran to Stone Age' | Arab News](#)).

۱. این اظهارات را آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، در جایگاه مرجع مستقل انرژی هسته‌ای در نظام سازمان ملل متحد، بارها برای سه سایت غنی‌سازی هسته‌ای اصفهان، فردو و نظنز، قبل از حملات ایالات متحده و اسرائیل به تأسیسات نظامی، بیان داشت ([Statement on the situation in Iran | IAEA](#)). این مطلب را دفتر نمایندگی آمریکا در انجمن حقوق بین‌الملل نیز تکرار کرد ([Statement of the President of the American Branch of the International Law Association Regarding the United States Attack on Iran - ABILA](#)).

که با نقض قوانین اساسی حقوق بین‌الملل بشردوستانه، آثار فاجعه‌باری برای غیرنظامیان دارد.^۱

پیش از آغاز حملات آمریکا و اسرائیل در ۲۸ فوریه، وزارت دفاع ایالات متحده و کلای عالی‌رتبه نظامی را بدون دلیل موجه یا طی مراحل قانونی اخراج کرد و سازوکارهای قانونی و کارکردهای نظارتی را برای کاهش آسیب به غیرنظامیان با اعمال محدودیت‌های کمتر بر عملیات نظامی حذف کرد. دولت ایالات متحده به‌طور خاص، محدودیت‌های مربوط به مین‌های زمینی ضدنفر را لغو کرد و با خرید مهمات خوشه‌ای، که به‌خودی‌خود برای غیرنظامیان مضر است، از اسرائیل موافقت کرد که هم نشان‌دهنده پذیرش سلاح‌های بدون تبعیض و هم بی‌توجهی آشکار به افراد در معرض خطر است (HRW, February 2026).^۲ راهبرد دفاع ملی ایالات متحده در سال ۲۰۲۶م، با حذف کاهش آسیب به غیرنظامیان، به‌منزله ملاحظه صریح سیاسی و پس‌رفت مرگبار، پا را فراتر گذاشت (Lawfare, 2026).^۳

بمباران مرگبار مدرسه ابتدایی شجره طیبه به‌دست آمریکا و اسرائیل در میناب، در استان هرمزگان، در جنوب ایران، بی‌تردید شدیدترین و آشکارترین نقض حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بشر بین‌المللی است. این حمله دلخراش به کشته‌شدن بیش از ۱۷۵ نفر، و بیشتر کودک، و زخمی شدن دست‌کم ۱۰۰ نفر انجامید و در روز نخست جنگ رخ داد.^۴ در قبال این بمباران مرگبار

۱. نمونه‌ای واضح از حملات غیرقانونی به زیرساخت‌های نفت و گاز، ر.ک. ['Worst-case scenario': 23 oil and gas sites targeted since beginning of Iran conflict, experts say - ABC News](#). بنا به گفته کارشناسان، از آغاز درگیری ایران، ۲۳ سایت نفت و گاز هدف قرار گرفت ([The Israeli Officials Said U.S. Was Told About South Pars Attack - The New York Times](#)). درباره حمله اسرائیل به میدان گازی حیاتی پارس جنوبی، ر.ک. [Vital Water Desalination Plants in Iran and Bahrain Are Attacked - The New York Times](#).

۲ [US: Cluster Munitions Plan a Deadly Regression | Human Rights Watch](#)

۳ [Trump Administration Releases 2026 National Defense Strategy | Lawfare](#)

۴. ر.ک. تصاویر بلافاصله پس از حملات در تلگرام: [Telegram: View @enmehrnews](#).

و [Telegram: View @farsna](#) و [Telegram: View @mehrnews](#). در مجموع، جمعیت هلال احمر ایران تخمین زده است که ۷۶۳ مدرسه آسیب دیده یا تخریب شده است. گزارش‌هایی که بعد منتشر شد حاکی از آن است که ایالات متحده مدرسه‌ای ابتدایی و سالنی ورزشی را در شهر جنوبی لامرد هدف قرار داده است که این‌بار نیز کودکان در میان کشته‌شدگان

آمریکا و اسرائیل، تعداد کمی از سازمان‌های بین‌المللی یا کشورهای عضو واکنش خشم‌آلود خود را از این قتل عام ابراز داشتند، با اینکه این حمله هوایی اقدامی عمدی و از پیش برنامه‌ریزی شده بود و چندین ساختمان در موجی هماهنگ از اصابت مهمات دقیق تخریب شد.^۱ درخواست از طرفین درگیری برای تمایز قائل شدن بین نظامیان / اهداف نظامی و غیرنظامیان / داریی‌های غیرنظامی پس از حمله، علاوه بر احترام به اصول تناسب و احتیاط (ICRC 2005, Rule 15)،^۲ کاملاً ناکافی و نامتناسب بود. در احترام به حقوق بین‌الملل بشردوستانه، تأکید یکسانی بر تعهد دولت شده است تا تضمین شود نیروهای مسلح و سایر افراد و گروه‌ها آن را رعایت می‌کنند (ICRC 2005, Rule 139).^۳ بنابراین، بر اساس حقوق بین‌الملل بشردوستانه، مبنای حقوقی و تعهد اخلاقی برای رعایت و تحقیق‌بخشیدن به این قواعد وجود دارد و لازم است دست‌کم مطالباتی برای پاسخگو کردن مسئولان برنامه‌ریزی و اجرای حمله غیرقانونی ایالات متحده مطرح می‌شد.

به زیرساخت‌های بهداشت همگانی نیز حمله شد و کارکرد خود را از دست دادند. این امر تلفات انسانی را تشدید می‌کند. اختلال در مدیریت بیماری‌های مزمن، مراقبت از مادران و نوزادان، کنترل بیماری‌های عفونی و عرضه خدمات بهداشت روان، و مرگ و عوارض بلندمدت و بیش از اندازه‌ای را ایجاد می‌کند که بی‌تردید از تلفات مستقیم ناشی از درگیری فراتر خواهد رفت (Moradi-Lakeh

دیده می‌شوند ([New U.S. Missile Hit Iranian Sports Hall and School, Analysis](#))
(Shows - The New York Times).

۱. در حالی که شورای حقوق بشر سازمان ملل متحد سرانجام در ۲۷ مارس، بنابه درخواست رسمی جمهوری اسلامی ایران جلسه فوری گذاشت، نتیجه تنها ترغیب ایالات متحده به پایان دادن به اصطلاح کاوش‌های خود و انتشار نتایج بود. کمیته حقوق کودک سازمان ملل متحد بیانیه‌ای ضعیف صادر کرد و نگرانی خود را درباره گزارش‌های حملات هوایی، علی‌رغم مأموریت ویژه آن در حمایت از تمامی طرف‌های درگیر، با هدف حفاظت از حق حیات، بقا و رشد هر کودک و انجام دادن تمامی اقدام‌ها برای اطمینان یافتن از رعایت حقوق کودکان درگیر در حملات مسلحانه ابراز داشت ([Iran: Children must never be](#))
(collateral damage, UN committee says | OHCHR). در بیانیه مشترک هشت کارشناس سازمان ملل بیشتر بر تشدید گسترده‌تر منطقه‌ای تمرکز شده است تا جنایت جنگی رخ داده در میناب ([UN experts denounce aggression on Iran and Lebanon, warn of](#))
(devastating regional escalation | OHCHR).

2ICRC, Customary IHL, Rule 15
3ICRC, Customary IHL, Rule 139

(et al., 2025). این بحران اضطراری سلامت در پس‌زمینه‌ای از شکنندگی اقتصادی طولانی‌مدت و ضعف‌های ساختاری پس از دهه‌ها تحریم با فشارهای تورمی، مسیرهای محدود تهیه داروهای ضروری و عوامل تنش‌زای محیطی و تحت فشار را آشکار می‌سازد. آسیب و تخریب بیمارستان‌ها و زیرساخت‌های ضروری بهداشتی که بنا به گزارش جمعیت هلال احمر ایران حمله به ۳۱۶ مرکز مراقبت‌های بهداشتی تخمین زده شده است، نگرانی‌های جدی‌ای را درباره تعهدات قانونی و الزام‌های بهداشت عمومی پیش می‌کشد. همچنین انتظار می‌رفت جامعه بین‌المللی به وضوح و یکپارچه واکنش نشان دهد و از تمامی طرف‌ها بخواهد که به‌طور کامل از حقوق بین‌الملل بشردوستانه پیروی کنند و سلامت کارکنان درمان و حفظ تأسیسات و زیرساخت‌های غیرنظامی را کاملاً رعایت کنند.

فقدان محکومیت جهانی و نبود واکنش بین‌المللی هماهنگ‌تر و گسترده هم چشمگیر است و هم تکان‌دهنده. جامعه بین‌المللی، از جمله شورای امنیت سازمان ملل متحد، نهادهای منطقه‌ای و کشورهای عضو باید به سرعت برای جلوگیری از فاجعه‌ای قریب‌الوقوع مداخله می‌کردند و به‌صراحت تأیید می‌کردند که تحریک، دستور یا ارتکاب جنایت جنگی، جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی، مسئولیت کیفری فردی را طبق قوانین بین‌المللی به‌دنبال دارد. تهدیدهای رئیس‌جمهور آمریکا، همراه با تشدید حملات ایالات متحده و اسرائیل و نابودی زیرساخت‌های حیاتی غیرنظامی، جان میلیون‌ها نفر را در ایران به خطر انداخت و بستگان آنان را در خارج از کشور پریشان کرد. در قبال حملات غیرقانونی که ممکن بود کل کشور را در تاریکی فرو برد و میلیون‌ها انسان از حقوق بنیادین و انسانی خود برای

۱. درباره آثار مخرب بر سلامت جمعیت، ر.ک. مقاله مرادی-لاکه و همکاران (Moradi-Lakeh et al., 2025) و سجادی و همکاران (Sajadi et al., 2022).

۲. ر.ک. آسیب‌های بلندمدت به سلامت و محیط‌زیست غیرنظامیان: [Iran: Israel's Oil Depot Strikes Endanger Environment, Health | Human Rights Watch](#)

۳ [How the U.S.-Israeli Strikes on Iran Have Damaged Schools and Hospitals - The New York Times](#)

۴. از بیمارستان قندی در تهران، پس از هدف قرارگرفتن در اول مارس، تصاویر دلخراشی از کادر درمان منتشر شد که در تلاش بودند سلول‌ها، جنین‌ها و نوزادان را از بخش لقاح آزمایشگاهی به جایی امن منتقل کنند. این حمله نمونه بارزی از این موضوع است: [Iran demands international action after attacks impact hospitals, schools | US-Israel war on Iran News | Al Jazeera](#)

داشتن حق زندگی، آب، غذا، مراقبت‌های بهداشتی و سطح زندگی مناسب محروم کند سکوتی سنگین حاکم شد و درخواستی برای اقدام فوری و توقف حملات غیرقانونی مطرح نشد. به‌نظر می‌رسد که قوانین بین‌المللی بار دیگر در عمل و در حمایت مؤثر شکست خورده است.

جامعه بین‌المللی باید فوراً در برابر تمایل روزافزون آمریکا و اسرائیل به خشونت اقدام می‌کرد و از همه طرف‌ها می‌خواست حداکثر خویشتنداری را نشان دهند، کاملاً به حقوق بین‌الملل بشردوستانه پای‌بند بمانند و تمامی اقدام‌های ممکن را برای محافظت از غیرنظامیان و اهداف غیر نظامی به‌عمل آورند. به‌طور خاص، از سازمان ملل انتظار می‌رفت، ضمن پاسخگویی به نیازهای فوری، به‌منظور جلوگیری از بروز فاجعه انسانی در حال شکل‌گیری، بر پای‌بندی به تعهدات تأکید و آن را تقویت کند. نظارت‌های عمومی مهم و همراه با استفاده از نیروی نظامی وجود ندارد و نیاز به صدهای بی‌طرف و شفاف اهمیت روزافزونی یافته است. نگرانی‌ها درباره لفاظی‌ها و تهدیدهای مقام‌های ارشد آمریکایی، به‌ویژه جنایت جنگی صدور دستور یا تهدید به از میان برداشتن بدون هماهنگی، نشان‌دهنده تضعیف روش‌مند ضمانت‌های نهادی است.^۱

دفتر هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد (OCHA)،^۲ که دبیرخانه سازمان ملل متحد و مسئول هماهنگی و تأمین مالی واکنش‌های اضطراری است، تاکنون مبلغ ناچیز ۱۲ میلیون دلار آمریکا را از صندوق اضطراری بلاپای خود در حمایت از عملیات میدانی ایران تخصیص داده است، در حالی که مبلغ هنگفت ۸۴/۸ دلار آمریکا برای لبنان اختصاص داده شد (FTS, 2026).^۳ بدتر از آن، سازمان بهداشت جهانی تنها ۸۰۰۰۰۰ دلار آمریکا را از صندوق فوریت‌های خود برای موارد اضطراری در حمایت از عوارض بهداشتی به ایران اختصاص داد. شاید جای تعجب نباشد که سایر دفاتر سازمان ملل متحد هیچ

۱. درباره تهدید وزیر دفاع ایالات متحده مبنی بر انکار مهلت، ر.ک. [Secretary of War Pete Hegseth and Chairman of the Joint Chiefs Air Force Gen. Dan Caine Hold a Press](#)

[Briefing > U.S. Department of War > Transcript | U.S. Department of War](#) در

حقوق بین‌الملل بشردوستانه، به‌ویژه اعلام اینکه هیچ مهلتی داده نخواهد شد، ممنوع است.

در واقع، ممنوعیتی که در کتابچه راهنمای قانون جنگ خود وزارت دفاع آمده است.

^۲ Office for the Coordination of Humanitarian Affairs

^۳ [Lebanon 2026 | Financial Tracking Service](#)

گزارشی برای کمک‌های بشردوستانه به ایران به خدمات ردیابی مالی (FTS)^۱ و عهده‌دار ردیابی کمک‌ها و جریان‌های مالی، تحت مدیریت دفتر هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد ارسال نکردند.

کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد، که تاکنون بزرگ‌ترین دفتر سازمان ملل متحد فعال در ایران بوده است، به‌نظر می‌رسد در وضعیت انکار و ناتوانی در اقدام قرار دارد. این دفتر که به‌شدت با کمبود نیرو روبه‌روست، به‌جز انتشار گزارش‌های دوره‌ای وضعیت بشردوستانه، کار دیگری انجام نداده است. آندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف)، که مجمع عمومی سازمان ملل متحد آن را موظف به حمایت از حقوق کودکان و تأمین نیازهای اولیه آن‌ها کرده است، در بسیج اراده سیاسی و منابع مادی در ایران شکست خورده و تنها نخستین بیانیه مطبوعاتی خود را پس از اعلام آتش‌بس در این کشور منتشر کرده است. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در ایران تنها یک بیانیه با تمرکز بر هزینه‌های سنگین واردشده بر غیرنظامیان در بحبوحه تشدید خصومت‌ها منتشر کرد.^۲ شاید بارزترین نمونه انفعال بشردوستانه، باتوجه به مأموریت ویژه این نهاد در محافظت از جان و کرامت افراد آسیب‌دیده از درگیری‌های مسلحانه، درخواست مالی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ برای فراخوان اضطراری بحران مرکب، تنها به ۱۲۰ میلیون فرانک سوئیس (تقریباً ۱۵۰ میلیون دلار آمریکا) رسید و نشانه‌ای جدی برای تأمین مالی کافی آن وجود ندارد.^۳ در واقع، نخستین محموله اقدام امدادی اضطراری کمیته بین‌المللی صلیب سرخ به هلال احمر ایران تنها در ۱۴ آوریل تحویل شد. هیچ‌یک از اقدام‌ها و تدابیر احتمالاً به‌طور معنادار یا کافی به حفاظت از غیرنظامیان یا صیانت از حقوق آنان کمکی نخواهد کرد.

در غیاب نسبی مسیر اقدام روشن یا هدایت سیاسی از سوی جامعه بین‌المللی، هزینه انفعال جمعی را نمی‌توان دست‌کم گرفت. سازمان ملل متحد و

^۱ Financial Tracking Service

^۲ آخرین گزارش‌ها و به‌روزرسانی‌ها: [Situation Middle East Situation](#).

^۳ [UNICEF Stands With Iran's Children as Ceasefire Offers Path to Recovery](#)

^۴ [Iran: Civilians are paying a heavy price amid escalating hostilities - ICRC in Iran | ICRC in Iran](#)

^۵ [Iran, MENA | Complex Emergency - Revised Emergency Appeal \(MDRIR018\) - Iran \(Islamic Republic of\) | ReliefWeb](#)

^۶ [Iran: ICRC delivers the first batch of emergency relief items to Iranian Red Crescent Society - Iran \(Islamic Republic of\) | ReliefWeb](#)

جامعه بین‌الملل در تحقق تعهدات خود و الزام اخلاقی برای مداخله در جنگ غیرقانونی ایالات متحده/اسرائیل در ایران شکست خورده‌اند. در مرکز تمامی این اقدام‌های بشردوستانه، اصول اساسی انسانیت، بی‌طرفی و استقلال نهفته است. این اصول از حقوق بین‌الملل بشردوستانه ریشه می‌گیرد که در شرایط اضطراری اهمیت عملیاتی عملی دارد و در تعهد به تأمین نیازهای امدادی و حمایتی جمعیت‌های آسیب‌دیده، به‌طور متمایز و جدا از انگیزه‌های سیاسی، تثبیت شده است. الزام بشردوستانه، مبنای اخلاقی بیشتر سازمان‌های بشردوستانه است و ایجاب می‌کند تعهدی برای عرضه کمک‌های بی‌قیدوشرط، در هر کجا و در هر زمان که لازم شود، وجود داشته باشد.

اهرم فشار قهری ایالات متحده بر جامعه بین‌المللی عاملی بسیار واقعی است و در عمل اصول اخلاقی را توخالی یا نمایشی ساخته است. سازمان بین‌المللی، به‌ویژه سازمان ملل متحد، تا حد زیادی به بودجه ایالات متحده وابسته است (صرف‌نظر از کاهش‌های عمده در کمک‌های داوطلبانه اخیر) که به فلج جمعی می‌انجامد و سابقه خطرناکی را برای نظام ناکارآمد در حفظ مؤثر صلح و امنیت ایجاد می‌کند. به‌نظر می‌رسد تعداد انگشت‌شماری از کشورهای قدرت‌مند که دیگر برای اهداف خود مناسب نیستند، کل یک بخش را برای منافع سیاسی کوتاه‌مدت خود دستکاری کرده‌اند و در ظاهر ایالات متحده در مرکز و در صدر قرار دارد. اما، برای بحران‌های بشردوستانه و پرمخاطره که هزینه عدم اقدام با جان‌های از دست‌رفته سنجیده می‌شود، بی‌عملی و ادعای بی‌طرفی را نمی‌توان همین‌طور برابر با انفعال و سکوت دانست. در ظاهر، ایران امروز آخرین نمونه در خور توجه از نابرابری‌های عمده در کمک‌رسانی در مقایسه با شدت نیازها در مواجهه با تسلیم جامعه بین‌المللی در برابر دستورکارهای ایالات متحده/اسرائیل است.

کاهش رنج و پرداختن به ریشه‌های آن با محکوم کردن بی‌عدالتی‌ها، و در نتیجه شکل‌دهی به حرکت عملیاتی بالقوه برای تغییر سیاسی، باید در اولویت نخست باشد. در حالی که معضل اخلاقی ظاهری بین بی‌طرفی و حمایت سیاسی ممکن است در ظاهر ناسازگار به‌نظر برسد، در رویکردی عمل‌گرایانه‌تر مکمل یکدیگر محسوب می‌شوند: به نفع قربانیان خشونت است که هر دو فلسفه کنار هم باشد. بی‌طرفی باید ابزاری برای اقدام باشد، در غیر این‌صورت خطر تبدیل شدن به ظاهر سازی وجود دارد. تلاش‌های بشردوستانه قرار است، از طریق مفهوم فراگیر *témoignage* (استوارنامه) و با جلب توجه به جنایت‌های سنگین و وادار کردن به

اقدام، فعال باشد. در واقع، بی‌تفاوتی اخلاقی آشکار جامعه بین‌المللی، آن را ظاهراً در تقویت وضع موجود رنج غیرنظامیان ایرانی و مصونیت ایالات متحده/اسرائیل هم‌دست کرده است.

سیاستمداران آمریکایی در تلاش برای توجیه حملات آمریکا/اسرائیل به ایران، در تلاش بودند لفاظی‌های بشردوستانه اتخاذ کنند و ادعا کنند که اقدام‌های آن‌ها موجبات آزادی مردم سرکوب‌شده ایران را فراهم کرده است. این بار نیز با تکرار آغاز جنگ آمریکا در عراق در سال ۲۰۰۳م، مداخله بشردوستانه هم امری مجاز و هم وظیفه‌ای اخلاقی مطرح شده است. اما، برخلاف الزامی‌های رهنامه مسئولیت حمایت (R2P)، علی‌رغم نداشتن مجوز از شورای امنیت سازمان ملل، حمله نظامی به ایران تمامی معیارهای پیشین را بر هم زد و با هیچ یک از معیارهای معمول و مورد استناد در چارچوب حقوق توسل به زور/جنگ (*jus ad bellum*) و حقوق حاکم بر جنگ (*jus in bello*) مطابقت ندارد. عدم اقدام بشردوستانه و عدم اتخاذ موضع اخلاقی سازمان ملل و دیگران، نه تنها خطر تداوم اعمال خشونت‌آمیز غیرقانونی را به همراه دارد، بلکه فرسایش مطلق ارزش‌هایی است که زیربنای اصول بشردوستانه هستند. علاوه بر این، تعهدهای قانونی جامعه بین‌المللی مبنی بر کمک‌نرساندن یا مساعدت‌نکردن در ارتکاب اعمال غیرقانونی بین‌المللی، همچنین، همکاری برای پایان دادن به نقض‌های جدی قواعد امره حقوق بین‌الملل عمومی، از جمله قواعد اساسی حقوق بین‌الملل بشردوستانه، از طریق ابزارهای قانونی، به وضوح غایب بوده‌اند.

علاوه بر این، نبود استنادی روشن و پایدار به اصل مسئولیت حمایت در پاسخ به حملات ایالات متحده/اسرائیل به ایران، نقاط ضعف اساسی این رهنامه را آشکار می‌کند و استدلال‌ها درباره کوتاه‌بینی آن تأیید می‌شود. علی‌رغم شدت و اهمیت جهانی خشونت، هیچ درخواستی از سوی هیچ‌یک از طرفداران در خصوص اصل مسئولیت حمایت برای اعمال اقدام‌های مخالفت‌مکنادار برای محافظت از جمعیت غیرنظامی و اهداف آن صورت نگرفته است؛ که معرف این واقعیت ساختاری است که اعمال اصل مسئولیت حمایت نه به مقیاس یا شدت آسیب، بلکه به اراده سیاسی و تراز قدرت بستگی دارد. در مواردی که تخلف‌ها به کشورهای قدرت‌مند و متحدان آن‌ها نسبت داده شود یا آن‌ها را درگیر کند، این رهنامه در عمل ناکارآمد می‌شود. در چنین زمینه‌هایی استناد گزینشی به اصل

۱. [Six key lines from Trump's statement on Iran strikes](#)

مسئولیت حمایت، ابزاری بودن آن را آشکار می‌کند و در مواردی که مداخله از نظر سیاسی مصلحت‌اندیشانه باشد، به کار گرفته می‌شود و در مواردی که به مقابله با کسانی نیاز باشد که توانایی مقاومت یا وتوی پاسخگویی دارند، از آن اجتناب می‌شود. گزینشی بودن و جانبداری در تعیین زمان اعمال اصول حقوقی و اخلاقی نا شناخته به وضوح جایگاه آن را تضعیف می‌کند، درعین حال، موضع سیاسی و حزبی را آشکارا افشا می‌کند، که خود را هنجار اخلاقی جهانی جلوه می‌دهد. حملات گسترده به مناطق شهری، بیش از پیش شکاف و تناقض میان ادعاهای برتری اخلاقی و اقدام‌هایی را نشان می‌دهد که در عمل به تضعیف اصول بنیادین حقوق بین‌الملل بشردوستانه انجامیده است.

تعارض منافع

این مقاله مشمول هیچ‌گونه تعارض منافع نیست.

اصول اخلاقی

نویسنده در انتشار این مقاله، به‌طور کامل از اخلاق نشر، از جمله سرقت ادبی، سوءرفتار، جعل داده‌ها یا ارسال و انتشار دوگانه پرهیز داشته است؛ منفعت تجاری در این راستا وجود ندارد. این مقاله حاصل تحقیقات خود نویسنده است و اصالت محتوای آن را اعلام داشته است. تألیف این مقاله به هوش مصنوعی داده نشده است.

دسترسی به داده‌ها

در صورت نیاز به اطلاعات بیشتر در خصوص نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها در این مقاله، با نویسنده مسئول مکاتبه فرمایید.

منابع

- Abraham L, Breeden A, Erden B, Patil A, Triebert C, Wood D, Yourish K. (2026). "Iran's schools and hospitals in Ruins, times analysis shows". *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2026/04/09/world/middleeast/us-israel-strikes-iran-structures-damage.html>.
- Al Jazeera. (2026). "Iran demands international action after attacks impact hospitals, school". March 02. <https://www.aljazeera.com/news/2026/3/2/iran-demands-international-action-after-attacks-impact-hospitals-schools>.
- Al Jazeera. (2026). "US-Israel attacks on Iran: Death toll and injuries live tracker". March 01. https://www.aljazeera.com/news/2026/3/1/us-israel-attacks-on-iran-death-toll-and-injuries-live-tracker?utm_source=copilot.com.
- Arab News. (2026). "Defense Minister Katz: We're awaiting US green light to 'return Iran to Stone Age'". April 23. <https://www.arabnews.com/node/2641032/middle>

- [east](#).
- Bateman T, Bush D. (2026). "Six key lines from Trump's statement on Iran strikes". *BBC News*. February 28. <https://www.bbc.com/news/articles/c620d3nnw80o>.
- Bose N, Holland S. (2026). "Trump says Iran could be 'taken out' on Tuesday, Hegseth says major strikes to come". *Reuters*. April 06. <https://www.reuters.com/world/us/trump-says-iran-could-be-taken-out-tuesday-night-2026-04-06/>.
- Charalambous P, Inal K, Alcini C, Looft C. (2026). "Worst-case scenario: 23 oil and gas sites targeted since beginning of Iran conflict, experts say". *ABC News*. March 23. <https://abcnews.com/International/worst-case-scenario-23-oil-gas-sites-targeted/story?id=131308766>.
- Cordaid*. (2024). "Iran: Civilians are paying a heavy price amid escalating hostilities- ICRC in Iran". <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>.
- Doughty-Wagner F. (2026). "Statement of the President of the American Branch of the international law association regarding the United States attack on Iran". *ABILA Statement*. March 06. <https://www.ila-americanbranch.org/statement-of-the-president-regarding-the-united-states-attack-on-iran/>.
- Fars News Agency*. [Telegram: View @farsna](#).
- FTS: Financial Tracking Service. (2026). "Labanon 2026". April. <https://fts.unocha.org/countries/124/summary/2026>.
- Guardian*. (2026). "Donald Trump says 'a whole civilization will die' if Iran ignores demands". April 07. <https://www.theguardian.com/world/2026/apr/07/israel-warns-iran-lives-at-risk-if-they-use-trains-trump-deadline>.
- Hobson C. (2022). "The moral untouchability of the responsibility to protect". *Journal of Intervention and Statebuilding*. 16(3): 368-385. <http://dx.doi.org/10.1080/17502977.2021.2015146>.
- Human Rights Watch. (2026). "US: Cluster munitions plan a deadly regression". February 09. <https://www.hrw.org/news/2026/02/09/us-cluster-munitions-plan-a-deadly-regression>.
- Human Rights Watch. (2026). "The true price of the Iran war for oil, people and the environment". March 09. <https://www.hrw.org/news/2026/04/13/iran-israels-oil-depot-strikes-endanger-environment-health>.
- IAEA Statement*. (2023). "Hezbollah: The strategic anatomy of a transnational proxy and terror army". May 21. <https://www.iaea.org/newscenter/statements/statement-on-the-situation-in-iran-13-june-2025>.
- ICRC. (n.d.). "The Geneva conventions and their commentaries". <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>.
- Illingworth R. (2025). *Strengthening the Responsibility to Protect: A Transitional Cosmopolitan Approach*. Routledge.
- International Commission on Intervention and State Sovereignty. (2021). "The responsibility to protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty". <https://www.globalr2p.org/resources/the-responsibility-to-protect-report-of-the-international-commission-on-intervention-and-state-sovereignty-2001/>.
- Islamic Republic of Iran's Ministry of Foreign Affairs. (2026). https://geneva.mfa.gov.ir/files/mfageneva/newsattachment/2026042216213579045827631.pdf?utm_source=copilot.com.
- JRS*. (2005). "ICRC Customary International Humanitarian Law". <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1>.
- Kershner I. (2026). "Israeli officials said U.S. was told about South Pars attack". *The New York Times*. March 19. <https://www.nytimes.com/2026/03/19/world/middleeast/israel-iran-south-pars-gas-field-trump.html>.
- Koop D, Hranjski H, Naishadham S, Alves V. (2026). "US Central Command says it

- will begin a blockade of Iranian ports on Monday”. *AP News*. April 12. <https://apnews.com/live/iran-war-israel-trump-04-12-2026>.
- McBrien T. (2026). “Trump administration releases 2026 national defense strategy”. *Lawfare*. January 24. <https://www.lawfaremedia.org/article/trump-administration-releases-2026-national-defense-strategy>.
- Mehr News*. Telegram: View @enmehrnews.
- Mehr News*. Telegram: View @mehrnews.
- Moradi-Lakeh M, Majdzadeh R, Farzanegan MR, Naghavi M. (2025). “Iran and beyond: Perilous threats to population health”. *The Lancet*. 406(10507). [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(25\)01387-X/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(25)01387-X/fulltext).
- Nereim V. (2026). “Vital water desalination plants in Iran and Bahrain are attacked”. *The New York Times*. March 08. <https://www.nytimes.com/2026/03/08/world/middleeast/desalination-plants-iran-bahrain.html>.
- OHCHR. (2026). “Iran: Children must never be collateral damage, UN committee says”. March 04. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/03/iran-children-must-never-be-collateral-damage-un-committee-says>.
- OHCHR. (2026). “UN experts denounce aggression on Iran and Lebanon, warn of devastating regional escalation”. March 12. https://www.ohchr.org/en/press-releases/2026/03/un-experts-denounce-aggression-iran-and-lebanon-warn-devastating-regional?utm_source=chatgpt.com.
- reliefweb. (2026). “Escalation in the Middle East and beyond situation report (10 April 2026)”. April 13. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/escalation-middle-east-and-beyond-situation-report-10-april-2026>.
- reliefweb. (2026). “Iran: ICRC delivers the first batch of emergency relief items to Iranian Red Crescent Society”. April 14. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/iran-icrc-delivers-first-batch-emergency-relief-items-iranian-red-crescent-society>.
- reliefweb. (2026). “Iran, MENA | Complex emergency-revised emergency appeal (MDRIR018)”. April 14. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/iran-mena-complex-emergency-revised-emergency-appeal-mdrir018>.
- reliefweb. (2026). “WHO releases US\$800,000 from its contingency fund for emergencies for Iran health response”. April 13. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/who-releases-us800000-its-contingency-fund-emergencies-iran-health-response>.
- reliefweb. (2024). “UNHCR Middle East situation: Emergency flash update #12 as of 14 April 2026”. April 14. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/unhcr-middle-east-situation-emergency-flash-update-12-14-april-2026>.
- Reuters. (2026). “Trump gives Iran until Tuesday night to open Strait of Hormuz, WSJ reports”. April 05. <https://www.reuters.com/world/middle-east/deadline-iran-open-strait-hormuz-is-tuesday-evening-trump-tells-wsj-2026-04-05/>.
- Roff H. (2013). *Global Justice, Kant and the Responsibility to Protect: A Provisional Duty*. Routledge.
- Sajadi HS, Majdzadeh R. (2022). “Health system to response to economic sanctions: Global evidence and lessons learned from Iran”. *Global Health*. 18(107). <https://doi.org/10.1186/s12992-022-00901-w>.
- Security Council Report. (2007). “S/2007/721: UN Documents”. August 31. <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/Gen-S2007-721.php>.
- Triebert C, Ismay J. (2026). “New U.S. missile hit Iranian sports hall and school, analysis shows” *The New York Times*. March 29. <https://www.nytimes.com/2026/03/29/world/middleeast/us-precision-strike-missile-iran-lamerd.html>.
- UNHCR. (2026). “Middle East situation”. May 05.

https://data.unhcr.org/en/situations/middle_eastern.

UNICEF. (2026). "UNICEF stands with Iran's children as ceasefire offers path to recovery". April 08. <https://www.unicef.org/iran/en/press-releases/unicef-stands-irans-children-ceasefire-offers-path-recovery>.

United Nations. (n.d.). "A/RES/60/1.2005 world summit outcome". <https://peacemaker.un.org/en/documents/ares601-2005-world-summit-outcome>.

United Nations. (n.d.). "United Nations charter (full text)". <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>.

US Department of War. (2026). "Secretary of War Pete Hegseth and Chairman of the Joint Chiefs Air Force Gen. Dan Caine Hold a Press Briefing". March 13. <https://www.war.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/4434484/secretary-of-war-pete-hegseth-and-chairman-of-the-joint-chiefs-air-force-gen-da/>.

آماده انتشار